

'השמים והארץ עדים'

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת נצבים

חיזוק במעבר משנה לשנה • כשעם ישראל יחד מופיעה שלמות • מדוע כל אחד צריך לכתוב ספר תורה חדש? • ספר תולדות אדם • השמים והארץ עדים • ביאור למשנה 'איזוהי דרך ישרה' • 'עין רואה ואוזן שומעת' למעשים הטובים • כשאדם זוכר מעלתו – אינו חוטא • ראש השנה משפיע על כל השנה

חיזוק במעבר משנה לשנה

על הפסוק בתחילת הפרשה: "אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי" (דברים כט, ט) אומר מדרש תנחומא:

מפני מה עשאן משה מצבה (הציב את עם ישראל יחד)? מפני שמשתמשין מדעת לדעת, מדעת משה לדעת יהושע, על כן עשאם מצבה.

עם ישראל עובר שינוי גדול, מהנהגה של משה רבנו להנהגה של יהושע. מעבר זה מצריך חיזוק של התייצבות מתוך התעצמות של כוחות. וממשיך המדרש ואומר:

וכן מדעת יהושע לדעת הזקנים, אף יהושע עשאן מצבה, שנאמר: "ויאסוף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה". ואף שמואל משתמשין

מדעתו לדעת מלכים, עשאן מצבה שנאמר "ועתה התייצבו ואשפטה אתכם".

המעבר הזה, מהנהגה להנהגה, הוא מעבר משמעותי, זה שינוי בסדר של ההנהגה של עם ישראל וצריך לעבור אותו באופן נכון שלא יגרום ירידה.

וייתכן שאנחנו יכולים ללמוד מזה, לפרשת נצבים, שקוראים בכל שנה בשבת האחרונה שלפני ראש השנה, שגם המעבר משנה לשנה הוא מעבר משמעותי וצריך חיזוק. הכול מתחיל מהתחלה כמו שחז"ל מלמדים אותנו שבראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ויש התחדשות של חיים, התחדשות של השפע, התחדשות של הדינים, וצריך להתייצב, ולהתייצב ביחד. "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם". 'היחד' נותן את הכוחות להתמודד עם ההתחדשות הזאת לעבור אותה באופן יותר נכון ואמיתי.

ערבות הדדית

עוד אומר המדרש:

'ראשיכם שבטיכם', כולכם ערבין בזה, אפילו צדיק אחד ביניכם כולכם עומדים בזכותו. ולא אתם בלבד אלא אפילו צדיק אחד ביניכם כל העולם כולו בזכותו עומד, שנאמר: 'וצדיק יסוד עולם'. וכשאחד מכם חוטא, כל הדור לוקה, וכן אתה מוצא בעכן שנאמר הלא עכן בן זרח מעל בחרם וכו', והרי הכלל הוא שמידת פרענות מועטת, אם כן מידה טובה מרובה על אחת כמה וכמה.

כולכם ערבין זה בזה, כל עם ישראל עומד כאחד. אם יש צדיק אחד ביניכם כולם עומדים בזכותו. אחריות הדדית של כל אחד ואחד על כולם.

כשעם ישראל עומד ביחד מופיעה השלמות

ה'שם משמואל' אומר, שכאשר כל ישראל עומדים ביחד, הם יכולים לנצח גם את האויבים הגשמיים וגם את האויבים הרוחניים, מפני שכאשר כל ישראל עומדים ביחד מתקיימת כל התורה כולה. עם ישראל מתייצב עם כל הכוחות הרוחניים שלו, וכשכל ישראל ביחד הם נוצחים בין ניצחון גשמי על האויבים והשונאים הלוחמים בישראל ובין בעניינים הרוחניים ביום הדין.

אם אנחנו מסתכלים על כל ישראל ביחד, מופיעה שלמות. יש כאלה בישראל שעוסקים בתורה, ושקועים בלימודה של תורה, ונותנים לעם ישראל את הגודל הזה של לימוד התורה. יש חיילים שמוסרים את נפשם על עם ישראל וכל מסירות נפש אפילו אחת, שקולה כנגד הרבה מצוות, ואפילו אם אדם לא מתכוון לשם שמים, כי הוא לא יודע שיש דבר כזה לשם שמים, אבל הוא מוסר את נפשו על עם ישראל, אומרים לנו חז"ל, שמדרגתו בעולם הבא היא מדרגה מיוחדת שאין כל בריה יכולה לעמוד שם. אנשים שנמצאים בצבא ומוכנים למסור את הנפש והולכים לפעולות מסוכנות מאד שלא בטוח שחוזרים מהן, זו פעולה של מסירות נפש, וכאלה נעשות אלפי פעולות של מסירות נפש במשך השנה, וזה מצטבר לזכויות. יש אגודות של צער בעלי חיים, שזו גם כן מצווה דאורייתא או דרבנן, ויש כאן הנהגה נכונה של מידות טובות ומתוקנות. יש כאלה שהם שומרים על איכות הסביבה, וגם זה נצרך, שארץ ישראל תראה בצורתה השלמה והיפה. יש אגודות שעוסקים בצדקה, יש כאלה שמוסרים את נפשם על יישוב ארץ ישראל, יש כאלה שהקימו אגודות להתעסק ברפואה, ויש שמסייעים למשפחות, ויש שמטפלים בגרים, ויש מטפלים בזקנים, ויש במחלות ממאירות, ויש בנכים, ויש ביתומים ואלמנות, ויש עוסקים באיכות השלטון, ומיניה ומיניה, אם אנחנו מצרפים את הכול ביחד, מצטברות כל העבודות שנעשות לתיקונו של עולם לתיקונם של ישראל ומופיעה שלמות אחת.

ועם כל זה, צריך לבוא ביחד. עם ישראל עומד לפני ריבונו של עולם, 'אתם נצבים היום כולכם', להיות ביחד.

הזוהר בפרשת בשלח דורש את הפסוק "וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישֶׁעַ אֶל שׁוֹנִים וְשָׁם אָשָׁה גְדוֹלָה וְגו'" (מלכים ב' ד, ח), זו האשה השונמית שהכינה לאלישע מקום להיות בו, והוא שאל אותה מה אדבר בשבילך אל המלך. כתוב שם: 'ויהי היום'. אומר הזוהר זה היה ראש השנה, ואלישע שאל את האשה מה להמליץ טוב עליה לפני המלך, על מה להתפלל עלייך לפני מלך מלכי המלכים. ענתה לו: 'בתוך עמי אנכי יושבת'. לא רוצה להיות בולטת, אל תעמיד אותי לבד לפני מלכות שמיים, אני רוצה להיות חלק מכל ישראל.

מדוע מצווה על כל אחד לכתוב ספר תורה חדש?

מצווה מדאורייתא לכל אדם מישראל, לכתוב ספר תורה לעצמו. אפילו שיש לו ספר תורה מוכן מאביו ואולי גם מסבו, ויתכן שיש לו כבר שני ספרים, אף על פי כן הוא צריך לכתוב ספר תורה לעצמו. ויש לשאול מה הצורך בזה - הרי יש לו כבר ספרים מוכנים, ואדרבא ספר שלמד בו אבא שלו, יש בו קדושה מיוחדת, ולמה עליו לכתוב ספר תורה חדש?

אלא יש כאן עניין מיוחד שכל אדם יכתוב בעצמו ספר תורה. לקנות ספר מן השוק - זו לא אותה המצווה כמו לכתוב. לכתוב ממש בכתב ידו, זה לכתחילה, כדי להביע את התורה שהוא כותב. לכל אחד יש כתב אחר והכתב מבטא את האופי של האדם. יש גרפולוגים שיודעים על פי כתב היד לומר מהו האופי של האדם, ולכן אדם צריך לכתוב בכתב ידו ספר תורה. ספר מיוחד שלו שהוא כתב, ומביע את התורה שלו בכתב.

ספר תולדות אדם – המעשים הטובים

יש עוד ספר שאדם כותב והוא נוסף על ספר התורה שהוא מצווה לכתוב. זה ספר שאדם כותב כל ימי חייו. בספר הזה כתובים כל ההנהגות שלו במשך כל הימים. זה גם נחשב ספר שאדם כותב. ספר תולדות, ספר ההתנהגות של האדם. הספר הזה נכתב כל הזמן, וכמובן צריך להשתדל שהספר הזה יהיה מהודר ומשובץ בהרבה מצוות ומעשים טובים.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 5

הגמרא במסכת תענית (יא.) אומרת שבשעת פטירתו של האדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטים לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית ביום פלוני במקום פלוני, והוא מאשר את כל המעשים שהוא עשה, ואומר הן, ואומרים לו חתום והוא חותם.

הזוהר אומר:

מי מעיד על האדם? קירות ביתו, אנשי ביתו, אלו רמ"ח איברים שלו.

הם רואים את ההתנהגות שלו, והם מעידים.

רשע, עוונותיו חקוקים על עצמותיו, צדיק, זכויותיו חקוקים על עצמותיו, ולכן אמר דוד: "כל עצמותי תאמרנה", ולמה עצמות? כי העצמות הן לבנות והכתיבה שחורה ובולטת.

אותם הדברים מביאה הגמרא במסכת תענית י"א: קורות ביתו מעידים על האדם. דעה אחרת:

המלאכים המלווים אותו מעידים, שהם נשמתו ואבריו, שנאמר: 'אתם עדי'.

היום אנחנו יכולים להגיד שהכוונה בספר שהאדם כותב היא לאו דווקא ספר, זה יכול להיות גם סרט. יש צילום של ההתנהגות של האדם כל ימיו, ויש לזה עדים - איברים של האדם מעידים עליו.

הזוהר ממשיך ואומר:

עין רואה ואוזן שומעת ובית הדין כותבים. ועוד שמש וירח מעידים עליו, כמו שהעמידו "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו", ביום שהירח מתכסה, שביום הדין, בראש השנה, השטן תובע דין לבניו של ריבונו של עולם. אומר לו הקב"ה: הבא עדים, והוא אומר לו: השמש והירח יכולים להעיד, והוא מביא את השמש ומחפש את הירח, ובראש חודש הירח מתכסה, ולכן אין לו שני עדים.

הירח מתכסה כי לא רוצה לבוא ולהעיד דברים רעים על עם ישראל, בניו של הקב"ה, זה "בכסה ליום חגנו".

שמים וארץ מעידים והתורה מעידה, שנאמר: "הַעִידֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ" (דברים ל, יט), והתורה שנאמר: "לִקַּח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה... וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד." (דברים לא, כו).

השמים והארץ עדים לישראל

הרב זצ"ל במאורות הראיה, עמ' ר"ב, אומר שיש שני סוגי עדות, יש עדי קיום ויש עדי בירור. בכל קידושין צריכים להיות שני עדים נוכחים שרואים את הקידושין ובזה מתקיימים הקידושין. אם אין עדים, הקידושין לא מתקיימים. זה תנאי בעצם הקידושין. זו עדות של קיום. ויש עדי בירור שהתפקיד שלהם הוא לא ליצור את הקניין, אלא לברר אחר כך אם יש ויכוח מה הייתה המציאות, האם היו קידושין או לא היו. אומר הרב, התורה היא עדות, היא עדי קיום. היא יוצרת את המציאות. היא קובעת את המציאות הרוחנית הקדושה של עם ישראל. היא מקיימת את הקשר בין ריבונו של עולם לישראל. השמים והארץ הם עדי הבירור, 'העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ', התפקיד שלהם לברר אם ישראל עמדו בכל המחויבויות שלהם. לכן פעמיים היו עדים לישראל. פעם אחת בשעה שהקב"ה ציווה את ישראל, ופעם שניה לברר איך הייתה ההתנהגות של ישראל בפועל.

אומר הגר"א: משה רבנו אומר: "האזינו השמים ותשמע הארץ", וישעיהו אומר "שמעו שמים והאזינו ארץ". כלומר משה רבנו מעיד את השמים ואת הארץ בשעה שהקב"ה מצווה על ישראל לעשות את רצונו, בשעת הקיום. וישעיהו בא להוכיח את ישראל ואומר הנה יש עדים שראו את ההתנהגות של עם ישראל, אלו הם עדי בירור. העדים האלה, הם השמים והארץ. וגם איבריו של האדם הם עדים.

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם'

זה מה שאומרת לנו המשנה באבות (ב, א):

רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, והוי זהיר במצווה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, והוי מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין.

רבי נותן לנו הדרכה כללית שלמה. הדרך הכללית, הנכונה, היא כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. רבי פותח בהתחלה במידות הטובות לפני שמדבר על המעשים. הישרות שיבור לו האדם, זה השורש של הכול, להיות ישר בינו לבין עצמו וגם בינו לבין אחרים. הדרך הזאת צריכה להיות דרך מפוארת, 'תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם', לא בשביל שאנשים ישבחו אותך, אלא הכוונה שלפעמים אדם חושב שהוא הולך בדרך נכונה, אבל באמת הוא טועה, וצריך להקשיב ולראות איך אנשים מסתכלים על המעשים שלך, לא כדי להתפאר בהם, אלא לראות אם אכן הוא הולך בדרך הנכונה.

אחר כך צריך גם מעשים "הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות". וזה כולל "הוי מחשב הפסד מצווה כנגד שכרה", תחילה מדבר על המצוות המעשיות, מצוות עשה, ואחר כך מזהיר על מצוות לא תעשה, "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה". היה לי קשה: למה כתוב הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה למה לא כתוב בצורה חיובית הסתכל בשלשה דברים ואתה בא לידי עשיית מצוות רבות. ותירצתי כי מקודם דיבר על המצוות 'הוי זהיר במצווה קלה כבחמורה', ועכשיו הוא מדבר על הדרך שלא להיכשל בעבירות.

"דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין", תדע לך, ריבוננו של עולם רואה הכול. היום לא כל כך מוזר לשמוע את המשנה הזאת, יש

מכשירים שרואים ושומעים מרחוק. אדם לא יכול להסתתר, במיוחד ברשות הרבים. וזה כמובן עושה תיקונים גדולים. אנשים יודעים שברחובות יש מצלמות וכל מה שאדם עושה רואים אותו, אז נמנעים מלעשות עבירות, זה ממש משפיע. אתה רואה רכב משטרת עם מנורה כחולה, אם אתה נוסע מדי מהר, אתה מאט את הקצב כדי לא להיתפס על ידי שוטר. אדם לא עושה עבירות כשרואים אותו.

'עין רואה ואוזן שומעת' – על המעשים הטובים

אפשר לפרש את המשנה הזאת באופן נוסף, ויש לי נטיית נפש לפרש כך: 'דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת', לא רק במובן שאין אתה בא לידי עבירה, כי תלוי איך אתה מסתכל על מי שרואה ושומע, האם בתור שוטר שהתפקיד שלו לתפוס את האדם שלא יעשה עבירות או בתור אבינו שבשמים. אבא, שעוקב אחרי הבן ורוצה כל כך שהוא יצליח, ושמח על כל דבר טוב שהוא עושה, וממש מאושר מכל דבר טוב שהבן עושה, מתפתח, מתקדם ולומד. זה מאוד מחזק את החשק של הבן לעשות את רצון האבא, לשמח אותו. "וכל מעשיך בספר נכתבין" לא רק המעשים השליילים, גם אם עשית מעשה טוב הוא נכתב. "ויקשב ה' ויכתב בספר זיכרון לאוהביו ולחושבי שמו". הקב"ה מקשיב וכותב. שניים שעוסקים בתורה, הדברים שלהם נכתבים, אחד שעוסק בתורה שכינה כנגדו, אצל שניים הדברים לא רק נשארים באיזה זיכרון, אלא זה מתעצם, הדברים נכתבים.

צריך לחוש את התחושה הזאת לא רק בערב ראש השנה ובימים הנוראים אלא תחושה מתמדת. ברוך ה' אנחנו בניו של הקב"ה, הקב"ה כל הזמן צופה ומביט ורואה, ורוצה בהצלחתנו, ובהתקדמותנו, ואוהב אותנו אהבת עולם, ורוצה להטיב לנו ומטיב לנו כל הזמן. הידיעה הזאת היא מעוררת כמובן המון רצון להתחבר עם הקב"ה, לעשות את רצונו ולהיות שייכים אליו.

כשהאדם זוכר מעלתו הגדולה – אינו חוטא

מעין הדבר הזה, נפרש גם את המשנה בפרק שלישי בפרקי אבות (משנה א):

עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת? מטיפה סרוחה, ולאן אתה הולך? למקום עפר רימה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון? לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

למה יש את הכפילות הזאת. למה כתוב "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" ואחר כך שוב "מאין באת", "ולאן אתה הולך", "ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" למה לא כתוב: דע מאין באת? מטיפה סרוחה, ולאן אתה הולך, למקום עפר וכו'. והתשובה היא שתחילת המשנה עוסקת בנשמה, מאין באה הנשמה - ממקום עליון. לאן היא תמשיך - היא תחזור למקום גבוה, מקום עליון. זו משמעות הכפילות: דע מאין באת, מהפנימיות, ולאן אתה הולך - למקום שבו אתה נפגש עם ריבונו של עולם. לנשמה יש את המקום שלה, ולגוף יש את המקום שלו, ואם לשניהם יש את הידיעה הזו, אין אתה בא לידי עבירה. אם האדם חי באטמוספירה רוחנית מאוד גבוהה, כל הזמן זוכר ששייך לריבונו של עולם, וכל הזמן חי חיי אמונה, ומקיים כל הזמן "שויתי ה' לנגדי תמיד", כמובן שלא יכשל בשום עבירה.

על הפסוק "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם", מסביר מרן הרב שאם אתם תראו את הציצית, ואתם נזכרים בכל מצוות ה' ועושים אותן, אתם חיים בתוך חיי אמונה, אתם עטופים בטלית, והעיטוף הזה הוא לא רק חיצוני על הגוף, אלא עיטוף פנימי. צריך להרגיש כל הזמן שריבונו של עולם מקיף את האדם, אור ה' מקיף מכל הצדדים, האדם מואר כל הזמן באור ה', אז כמובן לא שייך בכלל לתור אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אין כאן שני דברים שונים, מה לעשות ומה לא לעשות, אלא יש קשר מהותי בין המצוות הללו. מי שנמצא בעולם רוחני פנימי, ומקיים "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם", וחי באטמוספירה רוחנית פנימית כזו, וכל הזמן הוא בדבקות בריבונו של עולם,

ממילא לא שייך שיעשה עבירה, וממילא יהיה במצב שהוא מקיים "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם".

אם כן, נפרש כך את המשנה: דע מאין באת? ממקום עליון מאוד, ולאן אתה הולך? גם כן למקום עליון, ושם תבוא עם כל מה שעשית כאן בעולם הזה, ואז ממילא האדם לא בא לידי עבירה. מהצד השני, תזכור גם את הגוף וזה יגרום לך לענווה. תזכור שהאדם בסך הכול חי חיים זמניים, אם אתה מסתכל על הצד הגשמי של העולם, על המקום החומרי שבעולם, אדם רואה את עצמו מאין בא ולאן הוא הולך, והכל כל כך זמני וחולף, אז כמובן שהוא נעשה עניו, ולא בא חלילה לידי עבירה.

יום ראש השנה – משפיע על כל השנה

נשארו לנו מספר ימים עד ראש השנה. צריך להשתדל מאוד לנצל את הימים הללו שהם קרובים לימים הנוראים הגדולים הללו. המילה 'נורא' מכילה בקרבה משמעות כפולה, לא רק נורא במובן השלילי, אלא 'האל הגדול הגיבור והנורא', הנורא יכול להיות נורא הוד, יכול להיות משהו עצום, ימים עליונים מאוד, ימים מסוגלים לגדלות. ככל שמתכוונים אליהם יותר, מתרוממים בהם יותר. ההתרוממות של יום ראש השנה, שהוא היום הראשון לשנה, מרוממת את כל השנה כולה.

אני תמיד מזכיר בערב ראש השנה, שחכמינו תקנו לנו סימנים, 'סימנא מילתא'. אוכלים כל מיני מאכלים ואומרים: 'שירבו זכויותינו' וכדומה. זה נראה כאילו דברים חיצוניים, אבל בעצם רוצים להביע בזה, שמה שקורה ביום הזה, הוא **סימן** על כל העתיד, על כל השנה. כמו "מעשה אבות **סימן** לבנים". כשאדם בראש השנה מתרומם, מתקדש, מתעלה, זה משפיע על השנה כולה. לכן ההכנה לראש השנה צריכה להיות באופן כזה, שאנחנו נגיע ליום הזה מלאים ברגשי קודש, באהבה ויראה גדולה, ומההתעלות הרוחנית הזאת נמשכת השפעה לכל השנה.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 11

העובדה שיש יום כזה, יום הראש של השנה, היא משפיעה על הכול. כמו מי שעומד בראש העם שמשפיע על כל העם.

יהי רצון שהשבוע הזה יהיה שבוע מרומם, ומנוצל באופן תמציתי, ונזכה לכתובה וחתימה טובה לנו ולכל ישראל.

השיחה נמסרה בשנת התש"פ

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

